

USTROJENA RIZNICA VICEPOSTULATURE POSTUPKA MUČENIŠTVA »FRA LEO PETROVIĆ I 65 SUBRAĆE«

Humac, 1. srpnja 2009. (Vicepostulatura) – Već su prošle 64 godine od pogubljenja hercegovačkih franjeva- ca, ali zub vremena nije zatro sve tragove o tim časnim ljudima, franjevcima i svećenicima. Iza njih je ostalo različitih predmeta koji podsjećaju na njihov život i rad. U svrhu njihova još boljeg očuvanja u prostorijama Vicepostulature na Humcu ustrojena je Riznica. Sve ono što imamo ili što dobijemo od drugih najprije temeljito stručno očistimo, a nakon toga pohranjujemo u Riznicu.

Pozivamo, dakle, sve one koji imaju neki predmet,

neku knjigu, spis, fotografiju... da nas obavijeste o tome. Ako nam ne mogu ustupiti dotičnu stvar, mi ćemo je uslikati i zabilježiti gdje se nalazi. Namjera nam je što bolje osvijetliti vrijeme u kojima su živjeli i radili pobijeni hercegovački franjevci, kao i okolnosti njihova pogubljenja. Tijekom vremena nadamo se da ćemo uspjeti ustrojiti i spomen-sobu gdje će se ti predmeti ili njihove slike moći i vidjeti. Dotle će se pojavljivati u našem glasilu *Sto-pama pobijenih*, na našim stranicama www.pobijeni.info te u različitim tiskovinama i multimedijalnim proizvodima.

ODRŽANA KONSTITUIRAJUĆA SJEDNICA POVJERENSTVA ZA OBILJEŽAVANJE I UREĐIVANJE GROBIŠTA II. SVJ. RATA I PORAĆA

Široki Brijeg, 1. rujna 2009. (www.sirokibrijeg.ba) – Pod predsjedanjem predsjednika Pere Kožula održana je konstituirajuća sjednica Povjerenstva za obilježavanje i uređivanje grobišta II. svjetskog rata i poraća na području općine Široki Brijeg. Na sjednici je dogovoren način rada te predložen okvirni plan rada Povjerenstva. Sve aktivnosti Povjerenstva predočit će se javnosti putem medija, župnih ureda i predstavnika mjesnih zajednica.

Na 12. sjednici Općinskog vijeća Širokog Brijega održanoj 28. svibnja 2009. pokrenuta je inicijativa kluba vijećnika HDZ-a BiH o osnivanju Povjerenstva za obilježavanje i uređivanje grobišta II. svjetskog rata i poraća. Na 13. sjednici održanoj 30. lipnja 2009. donesena je odluka o njegovu osnivanju, a na 14. sjednici Općinskog vijeća održanoj 4. kolovoza 2009. imenovano je Povjerenstvo za obilježavanje i uređivanje grobišta II. svjetskog rata i poraća na području općine Široki Brijeg u sastavu: Pero Kožul, predsjednik, članovi fra Miljenko Stojić, fra Ante Marić, Gojko Jelić, Ivo Slišković, Marko Martinović, Bože Zovko, Eugen Zeljko i dr. sc. Mile Lasić.

ZABORAVLJENI KRAVI ZLOČINI

Split, 20. rujna 2009. (Saša Horvat / slobodnadalmacija.hr) – Za vrijeme i u poraću 2. svjetskog rata 664 Hrvata u crkvenoj službi su ubijena – što bez ikakva suda na masovnim stratištima, što zvjerski mučeno, što otrovano, što osuđeno na smrt i smaknuto. Podatak je to što Hrvat- sku stavlja u sam vrh po broju ubijenih crkvenih djelatnika za vrijeme komunističkog režima. Za toliki broj likvidacija doslovno nitko nikada nije odgovarao. Stoga čudi što ne postoji intenzivniji oblik istraživanja tih zločina. Naime, postoje brojne lokacije za koje se utemeljeno tvrdi kako skrivaju kosti žrtava, ali i dalje nisu otkopane. Zanimljivo je i to da nije realizirano vraćanje crkvenih matičnih knjiga koje su oduzete 1945. svim biskupijama, a što su bivši premijer Ivo Sanader i kardinal Josip Bozanić dogovorili 2005. godine. U knjigama se nalaze važni dokazi o zločinima, a u ovom trenutku povjesničari nemaju pristup tim vrelima. No, ipak ima ljudi koji se brinu da se krvava povijest ne zaboravi. Naime, ubojstvo 66 hercegovačkih fratara istražuje i prikuplja dokumente i svjedočenja za njihovo proglašenje blaženima i svetima Vicepostulatura postup-

ka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće«, sa sje- dištem u Humcu u BiH. Vicepostulator je fra Miljenko Stojić, koji nas je uputio u postupak.

U Rim na proučavanje

– U kojoj je fazi istraživanje i prikupljanje dokumenata?

Trenutačno prikupljamo svjedočanstva još živućih svjedoka. Nakon toga prikupljenu ćemo građu uputiti u postupak na biskupijskoj razini, a svršetkom tog postupka sve ide u Rim na daljnje proučavanje. Predmnijevam da nam treba barem još pet godina da to dođe do Rima. Tamo će trebati i više. Očito će postupak biti dug, ali to nije važno, najvažnije je skupiti kvalitetne dokaze i širiti duhovnost koja proizlazi iz žrtve pobijenih fratara.

Članak se u cijelosti može pročitati u pdf obliku na stranici: <http://www.pobijeni.info/userfiles/Zaboravljeni-Kravizlocini.pdf>.

ODRŽAN ZNANSTVENI SIMPOZIJ »FRANJEVCI I HERCEGOVINA«

Mostar, 7. listopada 2009. (MIRIAM) – U prigodi proslave 800. obljetnice utemeljenja Franjevačkog reda, u utorak 6. listopada, u Hrvatskom domu hercega Stjepana Kosače u Mostaru održan je cjelodnevni znanstveni simpozij »Franjevci i Hercegovina«. Nazočnost Velimira Pleše, konzula RH, Ljube Bešlića, gradonačelnika Mostara, Vlade Majstorovića, rektora Sveučilišta, Josipa Jurčevića, povjesničara i predsjedničkog kandidata, te još mnogih uglednika pokazuje koliko je franjevački red cijenjen u Hercegovini. Čuj sv. Franjo nas – skladbom koju je izveo Zbor svete Cecilije pri župi sv. Petra i Pavla u Mostaru, započeo je simpozij koji je organizirala Hercegovačka franjevačka provincija Uznesenja BDM. Dvadesetpetorica poznavatelja franjevaca, 16 fratara i 9 drugih znanstvenika, pokušali su s različitih vidika ocijeniti povijest, stradanja, poslanje, književne i druge pokušaje, te općenito rad ovog, u Hercegovini iznimno cijenjenog reda.

Simpozij je otvorio dr. fra Ivan Sesar, provincijal Hercegovačke franjevačke provincije, koji je nakon pozdrava govorio o teškim putovima franjevaca kroz proteklih 800 godina, posebice u ovim krajevima. »Oni koji su tuda prolazili, nisu ništa uzimali jedino kada ništa nisu imali uzeti. Uvijek su bila burna vremena, uvijek su postojale nevolje i prepreke na tom putu, ali naša je uloga uvijek ista.« Prof. dr. don Tomo Vukšić ispričao se što mons. dr. Ratko Perić, biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski, nije bio u mogućnosti sudjelovati na ovom simpoziju te je prenio njegove pozdrave, ističući da su franjevci tijekom višestoljetnog djelovanja na ovim prostorima bezuvjetno služili Crkvi te da od svetoga Franje trebamo svi učiti. Skupu se obratio i konzul RH koji je, između ostalog, kazao: »I dok je još sveti Franjo bio u životu, njegovi su sljedbenici stigli i na hrvatske prostore u BiH, gdje su nazočni stoljećima. Oni su u silnim stradanjima naroda bili i ostali oni koji su pratili narod i nudili mu duhovnu podršku. Ali i čuvali mu vjeru, jezik i narodnu svijest. Zato i nije čudo da povjesničar hrvatskih franjevaca u 18. stoljeću Emerik Pavić pripisuje franjevcima uzrečicu: Kud Turčin ćordom, tud fratar torbom. Gledajući svojim očima sve ono što mi je pruženo u ovom razdoblju života na pro-

storima Hercegovine, kao diplomat hrvatske države ovom prigodom svjedočim otvoreno da su u današnje vrijeme upravo franjevci i Hercegovina potrebni jedni drugima«, zaključio je generalni konzul RH u Mostaru Velimir Pleša. Početci visokog školstva na ovim prostorima djelo su franjevaca – utemeljili su Franjevačku teologiju još 1895., istaknuo je rektor Sveučilišta dr. Vlado Majstorović.

Nakon uvodnih obraćanja i pozdrava započeo je cjelodnevni rad sudionika simpozija, čija će izlaganja biti tiskana u sljedećem broju Hercegovine franciscane, a koji će biti od iznimne koristi kao trajna uspomena na ono što su radili franjevci na ovim prostorima. Uz moderatore, kroz program simpozija posjetitelje i predavače vodili su djelatnici Radiopostaje »MIR« Međugorje Sanja Pehar i Dragan Soldo. U glazbenom dijelu još je nastupila Lucija Hrčić uz klavirsku pratnju Ane Ćorić. Na simpoziju je predstavljena i poštanska spomen-markica posvećena proslavi 800. obljetnice franjevačkog reda. Prepoznatljivi motivi na spomen-markici su franjevački pasić, prema kojem su, inače, franjevci prepoznatljivi, te stara crkva na Čerigaju koja je u svoje okrilje primila prve fratre koji su prije 165 godina stigli iz Kreševa. Sudionici znanstvenoga simpozija u Mostaru iskazali su veliku zahvalnost Hrvatskoj pošti koja je izdala prigodne markice. Nominalna vrijednost markice od 1 KM već je u službenoj uporabi.

Znanstvenom simpoziju nazočio je i vicepostulator fra Miljenko Stojić. Njegovo izlaganje »Žrtvoslov hercegovačkih franjevaca – Postupak mičeništva« možete pročitati na stranicama: <http://www.pobijeni.info/dogadjanja/clanak/18>.

OBLIJEŽENA 100. OBLJETNICA ROĐENJA FRA RADOŠLAVA GLAVAŠA

Drinovci, 25. listopada 2009. (Vicepostulatura) – U organizaciji Vicepostulature postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subračé«, danas je u župnoj crkvi u Drinovcima obilježena 100. obljetnica rođenja fra Radoslava Glavaša (29. listopada 1909.). Spominjana su i ostala šestorica ubijenih hercegovačkih franjevacá, rodom iz Drinovaca: fra Krešimir Pandžić, fra Arkandeo Nuić, fra Borislav Pandžić, fra Žarko Leventić, fra Anđelko Nuić i fra Emil Stipić. Nisu zaboravljeni ni svećenici Mostarsko-duvanjske biskupije: don Ante Krešimir Bucunjić, don Andrija Majić, don Jerko Nuić i don Ilija Tomas. Molilo se i za časnog brata isusovca Ivana Šimića. Sve njih pobili su komunisti tijekom i u poraću II. svjetskog rata.

Na početku sv. mise nazočne

je pozdravio župnik fra Ivan Boras. Istaknuo je ljubav Drinovčana prema pobijenim duhovnim predvodnicima iz svoga mjesta.

Fra Ante Marić, definitor Hercegovačke franjevačke provincije, predvodio je sv. misu. U propovijedi je između ostaloga istaknuo potrebu da progledamo, ali ne u zrelim godinama, nego dok smo još mladi, u obitelji. Ovo naše podneblje, čija je kraljica Katarina umrla na današnji dan prije 531 godine, treba kršćanskih i domoljubnih svjedoka.

Nakon sv. mise nazočne je kratko pozdravio vicepostulator fra Miljenko Stojić i predstavio im rad Vicepostulature. Pozvao ih je da svojim možebitnim svjedočenjem o okolnostima ubojstva hercegovačkih franjevaca pomognu u njihovu proglašenju blaženima i svetima.

Fra Robert Jolić, hercegovački franjevački povjesničar, održao je prigodno predavanje. Govorio je uglavnom o fra Radoslavu Glavašu. Kod njega je naročito zanimljivo da je jedini od 66 ubijenih hercegovačkih franjevaca kojemu je sudio kakav takav sud. Bilo je to 28. lipnja 1945. u skupini s još njih 57. Svi su suđeni u jednom danu, fra Radoslav kao 21. po redu, i gotovo svi su osuđeni na smrt strijeljanjem. Prema nekim svjedočenjima imao je priliku pobjeći prije suđenja, ali to nije htio učiniti jer se osjećao nevinim.

Na kraju je riječ ponovno preuzeo vicepostulator fra Miljenko Stojić. Zahvalio je nazočnima što su ispunili drinovačku crkvu i pozvao ih da 7. veljače dođu na Široki Brijeg kada je središnje obilježavanje ubojstva svih 66 hercegovačkih franjevaca.

MOJA OBITELJ ZBOG STRAHA DUGO NIJE GOVORILA O UJAKOVOJ LIKVIDACIJI

Split, 8. studenoga 2009. (Saša Horvat / Slobodna Dalmacija) – U samostanskoj crkvi u Širokom Brijegu 29. studenoga ove godine bit će pokop fra Maksimilijana Jurčića, kojega su partizani krajem siječnja 1945. likvidirali u Vrgorcu. Ljubo Jurčić, nećak ubijenog i novopostavljeni predsjednik Nadzornog odbora posrnutule Podravke, za Slobodnu Dalmaciju prvi put progovara o tom zločinu.

Kako se na Vašu obitelj odrazilo fra Maksimilijanovo ubojstvo?

To je bio dodatak na tragediju koju je moja obitelj proživljavala, jer se tada nije znalo ni za tri njegova brata koja su nestala u ratu. Dvojica se nikad nisu javila, a treći se nakon nekog vremena javio iz Argentine.

Cijelu tu situaciju gledam preko majke Milke, za koju je to bilo najteže. Ona je i svoju krv dala za DNK analizu kad su pronašli tijela.

Spominje li ga se obitelj kroz priču?

Sjetimo ga se od situacije do situacije, kad se priča o ljudima iz tih vremena. Pričamo o tom naraštaju, o ratnim događanjima, bilo da se govori o Crkvi ili o vjeri. Mislim da je on bio i ostao jedini fratar iz moje obitelji. Ljudi koji su rođeni dvadesetih i tridesetih godina prošlog stoljeća bili su svjedoci i oni pričaju o njemu. Kažu da je bio humanist i duhovan čovjek.

Kako gledate na činjenicu da još postoje neotkopana tijela? Mislite li da se šuti o tim

zločinima, kako smatra fra Miljenko Stojić iz Vicepostulature?

Ni moji nisu htjeli govoriti o progonu. U ljude je ušao strah. Tako i kad sam inzistirao na tome da dođe ujak iz Argentine, obitelj je bila protiv jer su mislili da ti ljudi još uvijek postoje. Želim reći da se pritisak koji je stvorila socijalistička Jugoslavija njima urezao u mozak. To je tragedija koja je žalosna i teška – bila je šok onda, ali i dandanas.

No, i dalje postoje neotkopana tijela?

Možda je financijski razlog u pitanju. Što se tiče mene, ne vidim razloga da se te stvari ne stave na mjesto, i radi kostiju i radi humanosti.

Fra Maksimilijana su ubili partizani, a vi ste u SDP-u?

Moja je socijaldemokracija bliska socijalnom nauku Crkve, tako sam odgojen, za razliku od desnih koji isključivo inzistiraju na tradiciji, za tradicionalne su vrijednosti dok sam ja za reforme. Kod mene je humanost na prvome mjestu i ponosan sam što sam Hrvat. Odgojen sam u Crkvi i bio sam kum više od sto puta.

Ostatak članka može se u pdf obliku pročitati na stranicama: <http://www.pobijeni.info/userfiles/MojaObitelj.pdf>.

SVJEDOCI TVRDE DA POSTOJE DVIJE MASOVNE GROBNICE S TIJELIMA FRATARA U ŠIROKOM I LJUBUŠKOM

Zagreb, 26. studenoga 2009. (Tomislav Kvesić / Večernji list) – U nedjelju će biti pokopani zemni ostatci fra Maksimilijana Ljube Jurčića, jednoga od 66 ubijenih hercegovačkih fratara. Fra Maksimilijan je ubijen u siječnju 1945. u Vrgorcu, gdje je bio i pokopan u neobilježenoj masovnoj grobnici. Bit će pokopan u širokobriješkoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije. Obred pokopa započet će u 16 sati, a zemni ostatci fra Maksimilijana Jurčića bit će izloženi ispred oltara u crkvi u 15 sati. U povodu toga razgovaramo s fra Miljenkom Stojićem, vicepostulatorom postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće«.

Fra Maksimilijan je tek četvrti ubijeni franjevac čije su kosti pronađene u novije vrijeme. Imate li podatke gdje bi se mogle nalaziti još neke grobni-

ce ubijenih franjevaca? Hoće li biti uskoro novih otkapanja?

Tijekom II. svjetskog rata i u poraću komunisti su ubili 66 hercegovačkih franjevaca. Potrebno je naglasiti da su samo dvojica ubijena prije siječnja 1945. Bilo je to 1942. i 1944. Ostala 64 ubijena su od siječnja do srpnja 1945. Hercegovački franjevci nikada nisu prestali tragati za kostima svoje pobijene braće. Čim su se ukazali prvi traci slobode 1971., počeli su skupljati njihove razasute kosti. Iz ratnog skloništa u samostanskom vrtu na Širokom Brijegu iskopali su posmrtno ostatke 12 ubijenih i zapaljenih franjevaca te 6 njih iz Mostarskog Graca. Pokopali su ih u samostanskoj crkvi na Širokom Brijegu. Već nakon samog ubojstva teškom mukom u Međugorju je pokopan 1 franjevac, u Čitluku

3, 2 na Kočerinu. U Maclju su 1992. otkopana još 3 hercegovačka franjevca i 2005. pokopani u crkvi Muke Isusove u Đurmancu. Nakon toga, kao što ste spomenuli, pronašli smo još posmrtno ostatke 4 franjevaca. Tako sada znamo za posljednja počivališta 31 stradalog fratara. Hvala Bogu, izgleda da ovo nije kraj. Pronašli smo svjedoke koji nam tvrde da u dvije masovne grobnice, na Širokom Brijegu i u Ljubuškom, ima ubijenih fratara. Trenutno činimo sve potrebne predradnje i mislim da ćemo vrlo brzo prići i njihovom otkopavanju i kasnijoj mogućoj identifikaciji pobijenih franjevaca, ovisno o istrošenosti posmrtnih ostataka.

Ostatak članka može se pročitati u pdf obliku na stranicama: <http://www.pobijeni.info/userfiles/DvijeMasovneGrobnice.pdf>.

Masovna grobnica na području Širokog Brijega